

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

מסכת בבא בתרא - דף ה

המנהג לפרוע תוך שלושים ומש"ה לא שייך ביה חזקה דלא עביד איניש וכו'. והביא לדבריו סעייתיה מהנימוק"י בסוגיין הנ"ל.

וא"כ הוא יהיה הביאור בדברי הרבינו יונה, או שנאמר כדברי הסמ"ע, כיון שקבעו זמן, גילה שצריך את המעות, ובלא קבעו אין גילו דעת ויוכל להחזיר מתי שרוצה. אף שהסברא בקבעו זמן כדברי הרבינו יונה שאין תובעו, אבל עד כמה שלא קבעו זמן אין גילוי דעת.

או שנאמר כדברי הנמוק"י כפי שלמד בדבריו הקצוה"ח, שיש מנהג שנוהגים לפרוע סתם הלוואה בתוך שלושים, וא"כ אף שאמרונו שלא נאמן לטעון פרעתי בקבעו זמן מחמת שאין התובע תובע, אבל במקום שנהגו בסתם לפרוע, אולי זה מוגדר לזמן הראוי לתביעה ביחס לפרעון.

ואפשר שבין לטעמו של הסמ"ע ובין לטעמו של הקצות כתב רבינו יונה כיון שלא פירש לו המלוה זמן, לא נתייש מן הפרעון תוך שלושים יום והלוה בוש מחמו שצריך הוא למעות.

הרשב"א בסוגיין הביא את דברי הנימוק"י בשם גאון, והקשה עליו וכו', אומר הרשב"א אולי לא דאמרה גאון והסכימו איתו, היה אומר שאין הבדל בין הלוואה שקבעו זמן, להלוואה בסתם לשלושים יום שאינו נאמן לומר פרעתי תוך הזמן. ואמנם לשונו של ר"ל "הקבוע זמן לחברו" ולא אמר ר"ל בסתם הלוואה, דהא תליא במנהג כדאינא בתוספתא בב"מ (פ"י ה"א) דסתם הלוואה לשלושים יום ובמקום שנהגו לפחות פוחתין.

נושא היום: חיוב הניקף. חיוב בכותל שנפל. פורע תוך הזמן.

כאמור לעיל, אמר רב יהודה בשם שמואל, **שהלכה כרבי יוסי** שאם גדר את הרביעית מגלגלים עליו את תשלום כל הגידור. ואין הבדל אם הגדר הרביעית נעשתה ע"י המקיף או הניקף. **לדעת ר"ה**, מגלגלים עליו מחצית מהגדרות שעשה המקיף כפי ערכם. **לחיא בר רב**, חזקתה עליו רק בשיעור דמי קנים בזול.

מוכחה הגמ' מפסק של רבא שהלכה כר"ה, וכך, **רבינא** הקיף את שדותיו של **רוניא** מארבעה צדדים, **תבע רבינא את רוניא** שישלם לו מחצית מדמי גדות השדה, **לא** שילם רוניא. **תבע אותו** לכה"פ שיעור של דמי קנים בזול, לא הסכים לשלם אף את השיעור הזול. **תבע אותו** לכה"פ דמי שמירה, שהרי עתה רוניא אינו צריך שומר לשדהו. אף את זה לא הסכים רוניא לשלם. **יום אחד** כאשר רוניא נטל תמרים מהדקלים שגדלו בחצרו **שלח רבינא** את אריסו ליטול תמרים, כאשר בא האריס לקחת מהתמרים **נער בו רוניא אמר לו רבינא** גילת בדעתך שהתמרים חשובים לך ואתה מעוניין לשמור עליהם, **ואף אם תטען** שאינך חש לאנשים שיגנבו ממך את התמרים, לא יאה האריס שבא ליטול את התמרים יותר גרוע מעיזים, שאתה צריך שמירה בפניהם. **אמר רוניא** עיזים יברחו ממה שאנער בהם ואינו צריך את הגדרות לשמירה, **אמר לו רבינא** והרי אתה צריך אתה שיבריא אתה העיזים ואת זה הגדר מספקת. **תבע רבינא את רוניא לדין בפני רבא**, **אמר לו רבא** תפיס את רוניא ואת גדרו שהסכים כבר היינו דמי שמירה, שאם לא תסכים לךך אחייב אותך **משורש הדין** כדברי רב הונא לשיטת רבי יוסי, שהחיוב כפי מה שהוציא רבינא על הגדר. **מוכח** מדברי רבא שנפסקה ההלכה כדעת רב הונא.

רוניא קנה שדה הסמוכה למיצרו של רבינא, **רצה רבינא** לסלקו מדינא דבר מצרא. **אמר לו רב ספרא בנו של רב יבא**, "ארבעה לצלא וארבע לצללא" (ע"י מחלוקת רש"י ותוס' במשל והנמשל), **כלומר** אל תתבע את רוניא בדין מחמת עונו או מחמת שאף הוא מיצרן בכיוון אחד.

כותל שנפל, החיוב להשיב את המצב לקדמותו עד שיעור גובה של ד' אמות. **לאחר שנבנה הכותל** בפשטות תולים ששניהם בנו, ואם אחד תובע עליו להביא ראיה שחברו לא סייע בעדו. **יותר משיעור של ד' אמות** אין מחייבים לבנות, ואם רוצה אחד לבנות יותר יבנה לבד. **אך אם לאחר שבנה אחד** יותר גבוה, סמך לו חברו כותל, ומטרתו להניח תקרה בין הכותל שבנה לכותל שבנינו, **מחייבים** אותו על ההוצאתו של הגבהת הכותל המשותף למרות שעדיין לא הניח תקרה. **יתולים** שעדיין לא שילם על שיביא ראיה ששילם ההוצאות היתרות על ד' אמות הראשונות.

לדעת ר"ל הלוואה שנקבעה מועד לפרעון, לא יכול לטעון פרעתי בתוך הזמן, שלוואי ויפרע כאשר יגיע הזמן. **אבי רבא אמר**, נשוי אדם לפרוע בתוך הזמן שאפשר והגיע לידו מעות ומעוניין לפרוע כדי להוריד מעצמו טירדה.

במשנה מבואר לגבי הארבע אמות הראשונות, שמוחזק ששילם. **דנה הגמ'**, אם מדובר בעת סיום הכותל היינו בזמן הפרעון, בוודאי שמוחזק ששילם. **אלא בהכרח** מדובר על תשלום בתוך הזמן ומבואר כשיטת אביי ורבא. **מבאר הגמ'**, שכל שורת בניה זמנה לשלם, ולכן נאמן לטעון ששילם תוך כדי בניה. **עוד מבואר במשנה** לגבי תשלום על הבניה העודפת על ד' אמות, שבפשטות לא שילם חובו עד שיביא ראיה ששילם. אם מדובר לאחר סיום הבניה מדוע לא נחזיקו ששילם. **אלא** מבואר שבתוך הזמן לא נאמן, כדברי ר"ל. **מבאר הגמ'** שלא נאמן בתוך הזמן אף לדברי אביי ורבא כיון שטוען מי אמר שייחייבו אותי על יותר מד' אמות, שהרי זה יותר מתקנת היזק ראייה. **ר"פ ור"ה בריה דרב יהושע** פסקו כאביי ורבא שאדם נאמן לפרוע בתוך הזמן. **ומר בר רב אשי** פסק כר"ל שלא נאמן לפרוע בתוך הזמן. **ופסקו הלכה כר"ל** אפילו **מיתומים**, שבסתם אביהם לא פרע בתוך הזמן, **ואע"פ שהנפרע מנכסיו יתומים** נפרע רק בשבועה אולם בתוך הזמן לא פרע ואין צריך שבועה.

עיונים על הדף

האם יש טענת פרעתי בתוך הזמן בסתם הלוואה?

נחלקו ר"ל ואביי ורבא, האם עשוי אדם לפרוע בתוך הזמן או לא. ונפסקה הלכה כשיטת ר"ל שאין אדם פורע בתוך זמנו ולוואי שיפרע בתוך הזמן.

תמה באבן האזל (מלוה ולוה יד, א) מדוע בפורש דברי ר"ל אמרה הגמ' מסברא שאינו נאמן לומר פרעתי בתוך הזמן לוואי שיפרע בתוך הזמן, אולם כאשר פסקו הלכה ואפילו מיתמי אמרו בלשון חזקה אין אדם פורע בתוך הזמן? וביאר שבתחילת דברי הגמ' כאשר הנידון בין שני אנשים מסברא לא פרע את חובו, שהרי לא הגיע זמן הפרעון. אבל כאשר מדובר ביתמי וכלפיהם יש חיוב שבועה שהרי אמרו הנפרע מנכסיו יתומים לא יפרע אלא בשבועה, כדי לפטור משבועה לא מספיק סברא, כאן אמרו בגמ' "חזקה לא עביד איניש דפרע בגו זימניה".

(אמנם בתוס' בתחילת הסוגיא כבר השתמשו בדברי הגמ' בתורת חזקה, ויש לעיין.)

נקטו תוס' (ד"ה הקובע) שכל הדין של ר"ל זה בהלוואה שנקבע לה זמן פרעון, אולם בסתם הלוואה שהיא לשלושים יום, אף לר"ל אם יטען שפרע בתוך הזמן יהא נאמן, שרק בהלוואה הקבועה בזמן לא תולים שפרע קודם הזמן, ולא בסתם הלוואה.

ובאמת צריך לברר, הרי אמרובמכות (ג, ב) "סתם הלוואה לשלושים יום", היינו ששורש הלוואה זה לשלושים יום, א"כ מדוע לא נגדיר סתם הלוואה, כהלוואה שנקבעה לה זמן פרעון לאחר ל' יום, ואף לר"ל לא יוכל לטעון פרעתי בתוך הזמן.

והנראה שמה שאמרו בגמ' במכות שסתם הלוואה לל' יום, זה דרשה מחמת האמור "וזה דבר השמיטה" וכו', שם הכוונה שיש דין ולא ש"לא יגוש" המלוה בתוך הזמן. כלומר שם למדו רק דין כלפי המלוה שאסור לו לגבות את החוב קודם, אולם ביחס ללוה לא נאמר שלא ישלם קודם, ולא איבד הלווה זכות טענת פרעון בתוך הזמן, רק הלכה נאמרה ביחס למלוה גרידא. אך כאשר קבעו זמן פרעון, לשיטת ר"ל מלבד האיסור למלוה ליגוש, יש כאן מחילת זמן טענת פרענתי קודם הזמן.

וכך נראה בלשון הנימוק"י בסוגיין, ז"ל "אע"ג דקיי"ל במכות ג, ב סתם הלוואה לשלושים יום הני מילי, לומר שלא ניתנה ליתבע בתוך שלושים יום, אבל ודאי עביד איניש דפרע בגוויהו כיון שלא קבע זמן בפירוש" עכ"ל (וכן ברא"ש כאן סי' ט).

אך בדברי הרבינו יונה, נראה לא כך שכתב "דלאו אורחא לתבוע בתוך הזמן וכיון דחבריה לא תבע ליה, איהו נמי לא עביד דאתי קמיה ולימא ליה פרעתיך" וכו' יעו"ש. למדנו בדברי הרבינו יונה, ששורש הדין האמור, ש"אין אדם פורע תוך זמנו" ומחמת כך, אין יכול לומר פרעתי, משום שהתובע לא תובע בתוך זה הזמן. ומעתה נקשה כאמור מהגמ' במכות שהתובע אסור לו לתבוע בתוך שלושים יום מחמת הדין שסתם הלוואה היא לשלושים יום, א"כ כאשר אין תביעה גם לא יכול לטעון פרעתי.

ואין לומר ששיטת הרבינו יונה, לחלוק על הנימוק"י והרא"ש ויסבור שבסתם הלוואה באמת לא שייך לטעון פרעתי בתוך ל' יום, דהא בדבריו בסוף הסוגיא (ד"ה עלה בדינו) כתב בתוך דבריו "ואם לא קבע לו זמן אלא סתם הלוה לו ואמר ליה בתוך שלושים יום פרעתיך נאמן. אע"פ שאמר סתם הלוואה לשלושים יום כיון שלא פירש לו המלוה זמן לא נתייש מן הפרעון בתוך שלושים יום והלוה בוש מחמו שמה צריך הוא למעות". וא"כ עדיין צריך לתמוך, אמאי לא מוגדר בתוך הזמן, שהרי עדיין לא הגיע זמן התביעה. ומה עושה לנו הסברא שלא נתייש מן הפרעון, והלוה בוש. הרי יש חזקה שראשית לא תבע, לא פרע כשורש דברי רבינו יונה בדעת ר"ל.

הנראה בבאור הדברים, הדבר אברהם (ח"א, לב) כתב שבאמת טעון הבנה מדוע סתם הלוואה לשלושים יום, לא מוגדר כקביעת זמן לפרעון, שלא יוכל לטעון בתוך הזמן פרעתי. לאחר שהביא את דברי הגמ' במכות הנזכרת, כתב כך, חזינן מזה דהא סתם הלוואה ל' יום, אינו משום דהני כמי שקבע לו זמן פרעון אחר שלושים, אלא לעולם זמן פרעונו גם לפני ל' יום, אלא דגזיה"כ הוא ודררא דאיסורא בדבר שאינו ראוי לתבועו תוך ל', והוא ענין שמיטה קטנה, אלא דשמיטה גדולה דהיינו שנת השבע משמטת לגמרי, ושמיטה זו משמטת רק זמן הפרעון תוך שלושים, אבל מצד החוב עצמו אה"נ זמן פרעונו גם תוך ל'.

למדנו מדברי הדבר אברהם, שזה גזירת הכתוב!!! כאשר לא קבעו זמן, יכול פרעו מתי קרובה ולא איבד את טענת פרעתי אף לדברי ר"ל, יש גזיה"כ שהמלוה לא יכול לדרוש תוך הזמן. וכל הסברות הנזכרות שכאשר אין תביעה מן הסתם לא פרע, הם תקפות רק בהלוואה שקבעו לה זמן.

מבואר בשו"ע (ח"מ ע"ח, ז) הא דאמרין חזקה אין אדם פורע בתוך זמנו, היינו דוקא בקובע זמן אבל בסתם הלוואה א"פ שזמנה שלושים יום נאמן לומר פרעתיך בתוך שלושים יום.

כתב ע"ז בסמ"ע (ס"ק יט) הטעם כיון דביקש מתחילה זמן מהמלוה גילה דעתו שצריך למעות עד סוף הזמן.

וכתב ע"ז הקצוה"ח (ס"ק ח) ואין זה עיקר הטעם וכו', אבל עיקר החזקה הוא מכח מנהג שאין נוהגים לפרוע תוך זמנו, וגבי תוך שלושים שסתם הלוואה